

[नः] अस्मद्वचनं मामकृतां पूजयन्तु अङ्गीकुर्वन्त्वित्यर्थः के मित्रः वरुणः अदितिः देवमाता सिन्धुः समुद्रो नदी वा पृथिवी उतापि च द्यौः स्वर्गः ॥ ४२ ॥

आ कृत्तेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमृतं मर्त्यं च ।

हिरण्ययेन सविता रथेना देवो याति भुवनानि पश्यन् ॥ ४३ ॥

हिरण्यस्तूपदृष्टा त्रिष्टुप् सावित्रपुरोरुक् । सविता देवः हिरण्ययेन हिरण्ययेन रथेन आयाति आगच्छति किं कुर्वन् कृत्तेन रजसा रात्रिलक्षणेन सह आवर्तमानः पुनर्भ्रमणं कुर्वन् अमृतं देवादिकं मर्त्यं मनुष्यादिकं च निवेशयन् स्वस्वप्रदेशेषु स्थापयन् भुवनानि पश्यन् कानि साधु कुर्वन्ति कान्यसाधिति विचारयन् ॥ ४३ ॥

IV. प्रवावृजे सुप्रया बर्हिरेषामा विश्पतीव वीरिटेऽश्रयते ।

विशामक्तोरुषसः पूर्वहृतौ वायुः पूषा स्वस्तये नियुवान् ॥ ४४ ॥

तृतीयं सूर्यस्तुडकथ्यमरुः समाप्तम् अथ चतुर्थमरुः वैश्वदेवस्तुत् तथा च श्रुतिः [१३. ७. १. ६.] वैश्वदेवश्चतुर्थमरुर्भवति वैश्वदेवा ग्रहा भवन्ति वैश्वदेव्यः पुरोरुच इति । वैश्वदेवस्तुति चतुर्थेऽङ्गि एकादश पुरोरुचः षट् प्रतीकोक्ताः इति सप्तदश ऐन्द्रवायवादिसावित्रान्तग्रहाणां पुरोरुचो ग्रहणमन्त्राः ॥ वसिष्ठदृष्टा त्रिष्टुप् ऐन्द्र[वायव]पुरोरुक् । एषां यज्ञमानानां स्वस्तये कल्याणाय वीरिटेऽन्तरिक्षे वर्तमानौ वायुः पूषा च आ श्रयते आगच्छतः ई काल्यसनगतिव्याख्यादौ [धातुं २४. ३१.] व्यत्ययेन तङ् । कीदृशो वायुः नियुवान् नियुतो नियुत्संज्ञा अश्वः सत्यस्य सः नियुतो वायोरित्युक्तेः [निघं १. १५.] । कस्मिन्काले अक्तोः रात्रेः उपसः दिनस्य पूर्वहृतौ पूर्वा चासौ ह्रतिश्च पूर्वहृतिस्तस्याम् प्रथमाह्वानकाले अग्निहोत्रहोमकाले इत्यर्थः उपसः पूर्वाह्वाने पूषा रविरायाति रात्रौ वायुः वायुना वायुसखत्वादग्निर्लक्ष्यते रात्रिहोमस्याग्निदेवत्यत्वात् । तत्र दृष्टान्तः काविव विश्पतीव यथा विशां पती द्वौ राजानौ विशां वीरिटे मनुष्याणां गणे आगच्छतस्तद्वत् तावपि तेषां स्वस्तये श्रयते । एषां केषाम् वेषां बर्हिः प्रवावृजे प्रवृज्यते प्रस्तीर्यते